

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ การเมืองล้านนาภายใต้การปกครองของพม่า ระหว่างปี พ.ศ. 2101-2317

ชื่อผู้เขียน นางสาวลัดดาวัลย์ แซ่เซียว

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์:

ดร. ม.ร.ว. รุจยา อากาศ ประธานกรรมการ

ดร. ธเนศวร์ เจริญเมือง กรรมการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อุษณีย์ ธงไชย กรรมการ

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง การปกครองของอาณาจักรล้านนาในสมัยที่อยู่ใต้อิทธิพลโดยตรงของพม่าในช่วงปี พ.ศ. 2101-2317 ในการศึกษาได้ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารชั้นต้นที่ผ่านการปริวรรตแล้ว ซึ่งได้แก่ เอกสาร

พื้นเมือง เอกสารพม่า และเอกสารตะวันตก ผลจากการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงของรัฐในภูมิภาคตอนบนของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ไม่ว่าจะเป็นการสลายอำนาจของราชวงศ์มังราย การขยายอำนาจของราชวงศ์ตองอูในเขตรัฐตอนบนรวมทั้งล้านนา ตลอดจนการดำเนินนโยบายการปกครองในล้านนานั้น ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการปรับตัวทางการค้าของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 21-23

ระบอบการปกครองในล้านนานั้นมีความต่อเนื่องอยู่บ้างจากสมัยราชวงศ์มังรายที่การ

ปกครองมีลักษณะการกระจายอำนาจสูง การแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากความเจริญทางการค้า โดยผู้ปกครองท้องถิ่นมีผลทำให้เมืองเชียงใหม่ไม่สามารถเป็นศูนย์กลางทางการเมืองของอาณาจักรล้านนาที่แท้จริงได้ กษัตริย์ในราชวงศ์มังรายต้องพึ่งพาอำนาจของขุนนาง ซึ่งมีสิทธิ์คัดเลือกและถอดถอนกษัตริย์อยู่เสมอ

พม่ามีนโยบายทางเศรษฐกิจ การเมืองและการทหารที่ชัดเจนคือมุ่งเน้นการควบคุมเส้นทางการค้า ทรัพยากรธรรมชาติ กำลังคนและจุดยุทธศาสตร์ในพื้นที่ระหว่างแม่น้ำสาละวินและแม่น้ำโขง พม่าจึงให้ความสำคัญกับเมืองเชียงใหม่และเมืองเชียงแสนเป็นพิเศษ แต่เนื่องจากราชอาณาจักรพม่ามีอาณาเขตยาวประกอบด้วยกลุ่มเชื้อชาติที่หลากหลายและมีชาวมอญเป็นกลุ่มใหญ่ที่ไม่ต้องการเป็นเมืองขึ้นของพม่า ดังนั้นจึงมีความแตกแยกทางการเมืองอยู่เสมอ เมื่อกษัตริย์พม่าพระองค์ใดอ่อนแอลง ดังเช่นในช่วง พ.ศ. 2143-2157 พ.ศ. 2203-2207 และพ.ศ. 2258-2295 เป็นต้น ในช่วงระยะเวลาดังกล่าว กลุ่มการเมืองในเมืองต่างๆ ในล้านนามักจะตั้งตนเป็นอิสระจากทั้งพม่าและเชียงใหม่ ในขณะเดียวกัน เชียงใหม่ก็จะหันไปอ่อนน้อมต่อกษัตริย์กรุงศรีอยุธยา เมื่ออำนาจในศูนย์กลางของพม่ามีความแข็งแกร่งขึ้น ล้านนาจึงจะถูกผนวกเข้ากับระบอบการปกครองของพม่าอีกครั้งหนึ่ง

ก่อนพุทธศตวรรษที่ 23 กษัตริย์พม่ายกย่องให้เจ้าเมืองเชียงใหม่มีสถานะภาพที่อยู่เหนือกว่าเจ้าเมืองอื่นๆ ในล้านนาในฐานะเจ้าประเทศราชที่ยังรักษาลิทธิประโยชน์ของตน แต่ในช่วงหลังของราชวงศ์ยองยานคือ ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2207 เป็นต้นไป ราชสำนักพม่าได้ผนวกเชียงใหม่และล้านนาให้ขึ้นตรงกับศูนย์กลาง โดยเจ้าเมืองมีฐานะเป็น "เมียวห่วน" หรือ "เมียวซุจี"

เพื่อสะดวกในการเกณฑ์กำลังคนและการเก็บผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ

ความไม่ต่อเนื่องของอำนาจพม่าในล้านนาทำให้การเมืองแบบกระจายอำนาจในสมัยราชวงศ์มังรายยังสามารถคงอยู่ได้ แต่การลดฐานะของผู้ปกครองชาวพื้นเมืองล้านนาให้กลายเป็นขุนนางที่ขึ้นตรงกับราชสำนักพม่าในพุทธศตวรรษที่ 23 มีผลให้ผู้ปกครองพื้นเมืองไม่มีอำนาจในการจัดสรรผลประโยชน์ในเขตพื้นที่ปกครองของตนอีกต่อไป และเมื่อระบบการบริหารที่ศูนย์กลางของพม่าล้มเหลว ขุนนางราชสำนักได้กลายเป็นผู้มีอำนาจในการปกครองราชอาณาจักรแทนกษัตริย์พม่า ทำให้เกิดการทุจริตภายในที่ก่อให้เกิดสิ่งให้แก่ขุนนางราชสำนักเพื่อแลกเปลี่ยนกับการเลื่อนฐานะหน้าที่ ปัญหาการทุจริตภายในที่เกิดขึ้นในล้านนาทำให้ชาวล้านนาบางกลุ่มรวมตัวกันปฏิเสธอำนาจของผู้ปกครอง และไปยอมรับให้ "ตนบุญ" หรือพระสงฆ์กลายเป็นผู้นำทางการเมืองของตนแทนผู้ปกครองในบางเวลา

นอกจากนี้ ในต้นพุทธศตวรรษที่ 24 ขุนนางพม่าในล้านนาได้ใช้อำนาจของตนแสวงหาผลประโยชน์จนไปกระทบกระทั่งกับสิทธิอำนาจของผู้ปกครองชาวพื้นเมืองบางกลุ่ม เช่น พระยาจำบ้านเมืองเชียงใหม่ และพระยาภาวิละเมืองลำปาง และทำให้ผู้ปกครองพื้นเมืองเหล่านี้หันไปร่วมมือกับสมเด็จพระเจ้าตากสินแห่งกรุงธนบุรีทำการขับไล่อำนาจพม่าออกไปจากล้านนาตั้งแต่ปี

Thesis Title   Lan Na Politics under Burmese Rule (1558-1774 A.D.)
 Author   Miss Laddawan Saeslay
 M. Art.   History

Examining Committee:

Dr. M.R.	Rujaya	Abhakorn	Chairman
Dr.	Thanet	Charoenmuang	member
Assist. Prof.	Usanee	Thongchai	member

Abstract

The purpose of this thesis is to study the changes in Lan Na politics and government under the Burmese rule from A.D. 1558-1774. This study uses the data taken from the translations in Thai and English of the primary historical documents, ie Lan Na, Burmese and European documents.

The result of the study shows that the changes in the states of the upper region of Southeast Asia, whether they were the political demise of the Mang Rai dynasty, the expansion of the Toungoo dynasty into the region including Lan Na, and the conduct of government policy in Lan Na, were brought about partly by the commercial adjustments that took place in Southeast Asia from the 15th to 17th centuries.

There was a certain amount of continuity in the Lan Na political system from the times of the Mang Rai dynasty which was

characterized by a high degree of political decentralization. The search for economic gains from commercial prosperity by the local rulers made it impossible for Chiang Mai to be the real political centre of Lan Na. The kings of the Mang Rai dynasty had to depend on the power of the nobility who always had the rights to select and depose them.

The Burmese had the clear economic, political and military objectives: the control over the trade routes, the natural resources, the man-power and the strategic locations in the area between the Salween and the Mekong rivers. Great importance was attached to Chiang Mai and Chiang Saen, but as the Burmese empire was widespread covering several ethnic groups, with the Mons as the main group who did not want to be under Burmese domination, political fragmentation was always present. Whenever a Burmese king became weak, as during the years 1600-1614, 1660-1664, and 1715-1752, the political factions in the various muang in Lan Na would declare their independence from both the Burmese and Chiang Mai. At the same time, Chiang Mai would turn to pay homage to the kings of Ayutthaya. Whenever the central government in Burma became stronger again, Lan Na would be drawn into the Burmese political system once more.

Before the late 17th century, the Burmese kings would elevate the status of the Chiang Mai rulers as tributary kings above those of other rulers in Lan Na who could still keep their rights and pri-

privileges, but during the latter part of the Nyaungyan dynasty, that is after 1664, the Burmese court made Chiang Mai and Lan Na directly under the central government. The rulers were appointed either as "Myo Wun" or "Myothugyi" to facilitate the mobilization of man-power and the collection of economic benefits.

The periodic disruptions of the Burmese rule in Lan Na made it possible for the decentralized system of the Mang Rai dynasty to continue, but the lowering of the indigenous rulers' political status to become Burmese court officials in the 17th century resulted in their loss of economic control in their areas. When the central power failed, the Burmese nobility took over from the king, leading to the harsh extraction of local taxes in return for favors and better appointments. These unpopular measures forced some Lan Na political leaders to reject the rulers' and at times accepted holy men or charismatic monks as their political leaders instead.

In addition, at the beginning of the 18th century the Burmese officials' conflicts of economic interests with some of the local Lan Na leaders, such as Phaya Cha Ban in Chiang Mai and Phaya Kawila in Lampang, led these indigenous rulers to ally with King Taksin of Thonburi in their effort to drive out the Burmese from Lan Na in 1774.